alles geheel buiten Jezus omgaat, en met het wee u! dat Jezus tegen de Pharizeeën slingerde, niets, niets hoegenaamd te maken heeft. Het laat alles op zich zelf, al te zaam, geen anderen inruk achter, dan alsof èn Jezus verschijning èn der Joden ondergang twee geheel op zich zelf staande gebeurtenisse zijn, waartusschen elk oorzakelijk verband volstrekt ontbreekt. Wel Jezus zag dit verband. Hij heeft in roerende taal en met onweerstaanbare klem op dit rechtstreeksch en alles beheerschend verband gewezen. Maar de Joden ontwaarden er niets van. Wel is er van hen verdrukking tegen de kleine Christen-gemeente uitgegaan. Apostelen zijn door Joodsche vorsten gedood. Onder Bar Chochba is zelfs rechtstreeks een vervolging tegen de Christenen uitgebroken. Maar toch, de principieele vervolging van Christus' Kerk is straks reeds op de heidenen overgegaan. Te Rome is Petrus gekruisigd, en naar de overlevering zegt, ook Paulus. Onder Nero is de niets sparende vervolging van alle Christenen begonnen, en zulks niet om de Joden te believen, maar om weerstand te bieden aan het geestelijk initiatief, dat in der Christenen weigering om in den Keizer een God te eeren, zoo principieel uitkwam. Niet met de Diaspora, maar met de Heidensche macht zal tot op Constantijn den strijd op leven en dood door al wie Christus aanhing moeten volstreden worden. Langs de Joden gaat dit alles heen, het schijnt alles buiten hen om te gaan. En zoo staat het onder de hedendaagsche Joden nog.

Doch juist hiertegenover blijft het feit onherroepelijk getuigen, dat, zooals Jezus het lot van den Joodschen staat geteekend heeft, het zoo, niet ten deele slechts, maar algeheellijk, is uitgekomen. En dat onder alle volksworsteling die der Joden ondergang bewerkt heeft, Jezus profetische getuigenis de macht is gebleken, die elk weer opstaan aan de Joden onmogelijk maakt.

Dit nu zoo zijnde, ligt de conclusie die we hieruit te trekken hebben, voor de hand.

Na zijn verrijzenis is Jezus ten hemel gevaren. In den hemel der hemelen is hij gezeten aan Gods rechterhand. Met die macht bekleed, is hem een naam gegeven, welke is boven allen naam, zoodat nu in Jezus naam te buigen heeft alle knie dergenen die in den hemel, en die op de aarde en die onder de aarde zijn, en alle tong heeft te belijden, dat Christus thans *de Heere*, tot heerlijkheids Gods des Vaders is. Dit nu wordt ons nader alzoo uitgebeeld, dat Christus, nadat hij ten hemel voer, alsnu zit *als Koning*, dat hij als Koning *heerscht*, en dat die heerschappij door gaat, totdat eens alle zijn vijanden aan zijn voeten onderworpen zullen zijn. Ook de Joden, met hun volksstaat, zijn alzoo van de ure van de Hemelvaart af, aan den Christus onderworpen geweest. Hij is het, die van uit den hemel het lot van de Joden geleid heeft, en zoo moet als derde groote daad van den Christus na de Hemelvaart, de ondergang van Jerusalem en van den Joodschen volksstaat voor ons vast staan. Eerst heeft Jezus van uit den hemel den Heiligen Geest uitgestort. In de tweede plaats heeft hij Saul op den weg naar Damascus tot zijn apostel gemaakt. En in de derde plaats heeft hij ook aan de Joden het ontzettend oordeel voltrokken, dat in zijn *Wee u* over de Pharizeeën geprofeteerd lag.

Dr. A. K.

„Het licht is zoet".

> Voorts het licht is zoet, en het is den oogen goed, de zon te aanschouwen. Pred. 11 : 7.

Tweeerlei is het licht. Er is een licht dat ons zienlijk oog bestraalt, en er is een veel hooger licht dat straalt in het verborgen oog onzer ziel.

Dat eerste licht schiep God in zijn Almacht, toen het heette: God sprak: Daar zij licht en daar was licht. En dat tweede licht, 't licht der ziel, was in de wereld gekomen, toen Jezus van Nazareth het uitriep: »Ik ben het licht der wereld«, en reeds Simeon, met het kindeke Jezus in zijn armen, in den tempel geloofd had van »een licht tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van 't volk in Israel«.

Tegenover het *licht* nu staat de *duisternis*. Bij vollen dag worden we door het licht van de levenszon bestraald, maar de nacht wikkelt ons in donkerheden.

En zoo nu ook geestelijk. Dringt het geestelijk licht in onze ziel door, dan gaat de eeuwige morgen voor ons op. Maar ook, daalt over onze ziel de nacht van twijfel en van zonde, dan is het de duisternis, waar onze ziel in wegkwijnt.

Nu zijn we voor het licht geboren, op het licht is ons oog aangelegd, voor het licht zijn we geschapen, maar in het zienlijke en zinlijke leven is toch evenzoo de nacht ons toebeschikt. En al roept nu de Prediker in stille bewondering uit, dat bij het omwandelen in de lentepracht der natuur het licht zoet is, toch kennen we niet minder dagen in ons leven, dat omgekeerd de duisternis door ons begeerd werd, en het donker van de nacht ons zoet was.

Ons leven ligt nu eenmaal gedeeld. In den morgen, als we van onze legersteden verrijzen, is er levenskracht en levensmoed, en doet 't licht dat in ons slaapvertrek valt, ons weldadig aan. Dan is het licht ons zoet. Maar is de dag allengs voorbij gegaan, en raakt de kracht uitgeput, dan komt de begeerte naar stille rust van zelf, dan grijpt ons de begeerte naar slaap aan, en dan is niet het licht, maar juist de donkerheid ons zoet geworden. Wie in zal slapen, sluit liefst de vensterluiken; wie in den morgen opwaakt, stoot ze open.

Maar geheel anders is het in de geestelijke sfeer.

Wiens zielsoog het licht Gods mocht opvangen, en eens het geestelijk zoet van Gods zalige aanschouwing gesmaakt heeft, zal noch ooit mat noch ooit moede worden, diens zielsoog taalt naar geen slaap meer, maar verlustigt zich in de Fontein van het eeuwige licht met onveranderlijk geneugte.

In uw aardsche leven hoort de gestadige afwisseling van dag en nacht. Voor het leven in het paradijs zelfs was de ordinantie van inslapen en ontwaken ingesteld. Maar in het Vaderhuis is 't een eeuwige morgen. En daarom in dit Vaderhuis is een nooit eindigend genieten in het zoet van het eeuwige licht.

Alleen maar, was zoo die tweezijdige ordinantie Gods hier op aarde dag en nacht in gestadige wisseling, en onder de Engelen Gods en zoo ook onder de uitverkorenen in het Vaderhuis de nooit ondergaande glans van den eeuwigen morgen, met de vooruit-genieting ervan reeds in dit tijdelijk aanzijn, breuke kwam in die ordinantie door onze breuke met God.

Reeds in dit aardsche leven bespeurt ge dit.

Zie 't maar in dagen van krankheid. Al poogt ge u dan eerst ook nog op te houden en op de been te blijven, als de krankheid in u aanhoudt, en de ziekte uw levensmoed ondermijnt, dan geeft ge het ten leste toch op, en wordt de drang om 't bed op te zoeken, allengs onweerstaanbaar. En als ge dan door de goede lieve zorge der uwen, al was het midden op den dag, op uw legerstede ligt neergevlijd, dan zou 't geroep: »'t Licht is zoet", u ganschelijk niet meer toelachen, en is een eerste vraag die ge tot uw verpleegster richt: Doe toch 't gordijn aan 't venster wat dicht. Het sterke licht hindert me zoo.

Juist 't omgekeerde alzoo.

Toen ge wel en in uw volle kracht waart, lust in 't licht en een genieten in den glans, die over heel de natuur lag geworpen, en daarom dankbaar beleden: Hoe zoet is toch 't licht dat God ons schonk. Maar bij krankheid, en op 't ziekbed, de bede aan de uwen, om de gordijnen te laten neerdalen, en de vensters te beletten dat ze het licht zullen doorlaten.

Zoet 't licht toen alles wel liep; maar 't licht in 't zwakke oog niet kunnen verdragen, als ziekte ons ter neerwerpt.

Het licht hoort bij onzen welstand, de donkerheid is ons zoet als we ons in onze levenskracht gebroken gevoelen.

In het Paradijs 't licht altoos zoet, van den morgen dat de zon opging, tot in den avond als de zon weer onderdook, omdat in het paradijs geen plage van krankheid was.

In ons door zonde gebroken leven daarentegen, 't licht door het oog opgevangen in den dag van 't volle levensgenot, maar datzelfde licht geschuwd en gemeden, als krankheid de harmonie in ons aanzijn brak.

En breng dit nu over op 't geestelijk licht.

Vóór den val in het Paradijs heel het licht Gods onhelemmerd en zalig in de ziel indringend, en dat licht zoet. Maar nauwelijks is 't Satan gelukt ons zielsoog te verwonden, of 't licht Gods, dat nog op het gewonde oog straalt, doet pijn, en de gevallen mensch verbergt zich, om zich aan het uitstralend licht van zijn God te onttrekken.

Uit alle profetie van de heerlijkheid die ons in 't Vaderhuis wacht, een tinteling ons toestralend van heilige harmonie, indien 't zielsoog ganschelijk genezen zal zijn, en 't zalige licht van Gods tegenwoordigheid er weer door wordt opgevangen.

Zoekt 't eene licht in het Paradijs, en zoekt, in nog heiliger zin, het licht dat eens onze eeuwige genieting zal zijn.

Maar tusschen die beiden in ligt de gebroken toestand.

Met verschil.

Er zijn er dan, die voor het geestelijk licht uit God het zielsoog ganschelijk sluiten, en geen anderen lichtglans zoeken dan die uit de wereld hun toestraalt. Er zijn er anderen, die althans zich inspannen, om zich aan den onheiligen glans der wereld te ontworstelen, en soms oogenblikken kennen, dat ze in het licht van Boven genoten. En, zij 't al in geringer aantal, er zijn er toch ook, die 't licht Gods opvangen, om 't nimmer geheel uit 't zielsoog te verliezen.

Maar strijd en worsteling blijft 't hier beneden. Ons zielsoog is voor het verdragen van het eeuwige licht nog te zeer verzwakt. Dan sluit 't voor een wijle, om weer de kracht te hernieuwen, en ziet dan nogmaals op, nabij God, Gode in het aangezicht.

Zoo wordt de geestelijke nacht al korter, de dag van uw geestelijk leven steeds langer. Van een Johannes verstaat ge het, hoe hij allengs bijna geen geestelijken nacht meer kende, en schier elken morgen bij 't geestelijk licht ontwaakte, en elken avond in het geestelijk licht met zijn gedachten inging en zoo insliep.

Maar al durft geen onzer zich met dezen apostel, dien Jezus zoo liefhad, op een lijn stellen, de aanzet van den eeuwigen morgen moet toch ook in u reeds hier op aarde gekend worden.

Nog telkens wolken die opkomen en den lichtglans voor ons breken, maar *nacht* in de ziel verduistert in Gods kind het Godzoekend geloof niet meer.

Dr. A. K.

Amsterdam, 28 Mei 1915.

Het Regeeringsvoorstel om een tijdelijken gezant te benoemen bij het Vaticaan, met het oog op de belangrijke positie, die naar men verwacht de Paus bij de a.s. vredesonderhandelingen zal innemen, heeft in sommige Hervormde kringen het vuur van het antipapisme weer hoog doen opvlammen.

Protestvergaderingen worden gehouden. Petities worden naar de Tweede Kamer verzonden om dit voorstel niet aan te nemen. Een anti-roomsche actie wordt weer in 't leven geroepen. Het heet, dat het Protestantsche karakter onzer natie op het spel staat en dat we gevaar loopen onder Rome's heerschappij te komen.

Was nu het doel van de Regeering om een permanent gezantschap bij den Paus als *Hoofd der Roomsch-Katholieke Kerk* te vestigen, zoo zou een dergelijke protestbeweging ook onze sympathie hebben.

Hiervan is echter, gelijk de Regeering uitdrukkelijk verklaard heeft, geen sprake. Ze verklaarde, dat het hier een tijdelijken maatregel geldt, die alleen ten doel heeft om op de hoogte te blijven van eventueele pogingen om tot vredesonderhandelingen te komen en daarbij ook Nederlands invloed te doen gelden.

Of de Paus metterdaad de aangewezen persoon zal blijken om als vredesmiddelaar tusschen de volkeren op te treden, is een vraag, die we niet kunnen beantwoorden. Nu ook Italië zich in den strijd gemengd heeft en dientengevolge de Duitsche en Oostenrijksche gezant het Vaticaan verlaten hebben, schijnt de invloed, die van het Vaticaan kan uitgaan, niet versterkt te wezen. Maar dit raakt een politiek vraagstuk, waarover onze Regeering alleen voldoende kan oordeelen. En wanneer ze verklaart, dat het tijdelijk gezantschap aan het Vaticaan onder de tegenwoordige omstandigheden een politiek belang is voor ons vaderland, dan heeft men in die verklaring te berusten.

Want hoeveel bezwaren men als Protestant ook moge hebben tegen den Paus als zich noemend Hoofd der Christelijke Kerk, toch zal niemand ontkennen, dat de Paus over een machtigen invloed beschikt en het een zegen zou wezen voor Europa en voor heel de wereld, wanneer het metterdaad hem gelukte aan dezen schrikkelijken oorlog een einde te maken.

Onze Protestantsche Kerken bezitten nu eenmaal niet een centraal gezaghebbend orgaan, waarvan zulk een invloed kan uitgaan. Des te meer echter zouden we het daarom op prijs stellen, wanneer de eer van als vredesbemiddelaar tusschen de volkeren op te treden, niet uitsluitend aan den Paus ten deel viel, maar naast den Paus daarbij ook een plaats toekwam aan onze Koningin, die als Protestantsche vorstin het Protestantisme kan gerekend worden te vertegenwoordigen.

En juist dat kan wellicht het best bereikt worden, wanneer de Regeering door een tijdelijk gezantschap bij het Vaticaan voeling blijft houden met elke actie tot vredesbemiddeling, die van den Paus uitgaat.

De kinderen des Verbonds.

I.

Niet genoeg kan telkens weer de aandacht der gemeente gevestigd worden op het heerlijke feit, dat naar de vaste ordinantie Gods ook onze kinderen tot het Verbond der genade behooren en daarom recht hebben op al de schatten en weldaden, in dit Verbond aan Gods volk geschonken. Heel de Schrift legt hier telkens getuigenis van af, en er zijn weinig waarheden, die zoo klaar en duidelijk geopenbaard zijn geworden als deze. En de gemeente, die uit deze waarheid niet *leeft*, verstaat ook niet den rijkdom der barmhartigheid Gods, die niet alleen over ons, maar ook over ons zaad zich wilde ontfermen.

Op dat *zaad* wordt altoos weer de nadruk gelegd. Reeds bij de eerste openbaring van het Genadeverbond aan Abraham, den vader der geloovigen, luidt de belofte Gods: Ik zal uw God zijn en de God van *uw zaad*. Zelfs kan men achter deze belofte Gods bij de sluiting van het Genadeverbond, aan Abraham geschonken, nog teruggaan tot de eerste belofte in het Paradijs, de moederbelofte, waarin heel het Evangelie in kiem reeds lag opgesloten. Want ook in deze belofte is van het *zaad* sprake. »Ik zal vijandschap zetten, zegt God de Heere tot de slang, die den mensch verleid heeft, tusschen u en deze vrouw en tusschen uw zaad en *haar zaad*«. Daarin, in dat zetten van vijandschap, ligt reeds de eerste aankondiging van de genade, van het verbond, dat God met den mensch sluiten wil. Want den mensch, die door zijn val bondgenoot van Satan geworden is in diens onheiligen krijg tegen God den Heere, en daardoor *vijand van God*, wacht niet anders dan het oordeel en de verdoemenis. En als God de Heere nu terstond na den val komt om als straf over Satan uit te spreken, dat Hij dit onheilig verbond verbreken en te niet zal doen, want dat Hij vijandschap zetten zal tusschen Satan en den mensch, dien hij verleid heeft, dan blijkt juist daaruit, dat God de Heere nog gedachten des ontfermens over dien schuldigen mensch heeft, en dat Hij hem niet verdoemen maar redden wil, want wie weer vijand wordt van Satan, wordt daardoor tegelijk ook weer vriend van God den Heere. Het verbond, dat God met Adam sloot, maar dat door diens ontrouw verbroken was, wordt dus door de genade Gods weer hersteld. En de vastigheid van dit nu onwankelbaar geworden verbond met God, dat niet meer van onze trouw, maar van de genade Gods afhangt, want God zegt: *Ik* zal vijandschap zetten, blijkt daaruit, dat dit verbond niet alleen met Eva, de eerst verleide en gevallene, gesloten wordt, maar ook met haar *zaad*, het kroost dat uit haar schoot zal geboren worden. Daarom wordt ze na die belofte Eva, d. i. *moeder des levens*, genaamd.

Deze belofte, die wel in Christus eerst volkomen vervuld is, maar die toch tegelijk op *heel het zaad des verbonds* ziet, gelijk Calvijn reeds terecht heeft opgemerkt, is dan ook de heerlijke hope, die Eva in haar harte omdraagt, en die, wanneer ze haar eerstgeborene baart, tot uiting komt in dat aandoenlijke woord: Ik heb een man van den *Heere*, d. i. den God des Verbonds, gekregen. En al heeft Eva zich vergist, toen ze in dat eerste kind, in Kaïn de vervulling der belofte meende te zien, — want niet allen, die naar het vleesch geboren worden, zijn kinderen der belofte — straks blijkt de belofte Gods toch waarheid te zijn geweest, als de kinderen uit de heilige geslachtslinie wordt geboren, die van Seth doorloopt tot Noach, om daarna in Sem zich te verbijzonderen en in Abraham over te gaan tot Israël, dat dan het volk des verbonds worden zal. Vandaar — een uitdrukking die vaak tot misverstand aanleiding heeft gegeven en die toch in dit verband genomen, juist zulk een rijken en diepen zin heeft, — dat de kinderen uit deze heilige geslachtslinie geboren, reeds in Gen. 6 : 2 *zonen Gods* worden genoemd. Zonen Gods, niet omdat ze door heiligen levenswandel uitblonken of als Henoch met God wandelden, want wat in Genesis 6 van deze „zonen Gods" verhaald wordt, hoe ze zich vermengden met de „dochteren der menschen" en daardoor de gruwel der goddeloosheid ten top steeg, toont eer het tegendeel, maar „zonen Gods", omdat zij behoorden tot het zaad des verbonds en daarom voor kinderen Gods werden gerekend, in tegenstelling met het van God afgevallen geslacht van Kaïn, dat den verbondszegen had verbeurd.

Wat bij de sluiting van het Genadeverbond aan Abraham beloofd werd: Ik zal uw God en de God van *uw zaad* zijn, was dus niet iets nieuws, niet iets wat nu eerst openbaar werd en alleen gold voor het zaad van Abraham, maar het was de ordinantie Gods voor het Genadeverbond van het Paradijs af en het werd reeds verwerkelijkt in de heilige geslachtslinie, die door de patriarchen vóór den zondvloed heen loopt. Alleen de *openbaring* van deze genade Gods is bij Abraham rijker en voller dan ze in het Paradijs geschonken kon worden: daar is de belofte nog gegoten in den vorm van een strafdreiging tegen Satan; daar is het nog alleen de aankondiging, dat God *vijandschap* zal zetten tusschen de slang en tusschen Eva met haar zaad; daar wordt alleen de relatie met Satan afgebroken, maar nog niet gezegd, hoe de relatie met God den Heere hersteld zal worden. Maar bij Abraham, den vader der geloovigen, neemt de belofte Gods voor het »zaad des verbond" een veel rijker vorm aan, want nu is het niet meer: Satan zal uw vijand zijn, maar Ik zal uw God zijn, en volgt er daarom op: en de God *van uw zaad*. Zooals God de God van Abraham was geweest, de God des verbonds die hem riep uit Ur der Chaldeeën, die de rijkste beloften hem schonk, die hem rechtvaardigde door het geloof, die hem kende en liefhad, die zijn zonden vergaf en zijn gebed verhoorde, zoo zou die zelfde God de God zijn voor het zaad uit Abraham geboren. Hij zou hun God zijn en zij zouden zijn kinderen worden genaamd. Wat in het »zonen Gods« in Genesis 6 reeds lag aangeduid, wordt bij Israël, het uitverkoren volk Gods, dan ook eerst ten volle verstaan. God noemt Israël zijn *zoon*, zijn eerstgeborene (Exodus 4 : 22) en Israel noemt God zijn *Vader* (Jesaja 63 : 16). En dat dit niet alleen gold voor het volk als *geheel*, niet alleen voor de volwassenen, die reeds tot het geloof waren gekomen, maar ook voor de *kinderen* uit het volk geboren, blijkt uit het teeken der besnijdenis, het zegel van dit verbond der genade, dat op Gods bevel aan elk kind wordt gegeven, dat uit Abraham is geboren. Vandaar dat God de Heere, wanneer de afgodische ouders onder Israel hun kinderen den Moloch offeren, door Ezechiel zeggen laat: „Is het wat kleins, dat gij, niet uwe, maar *mijne* kinderen geslacht hebt en hebt ze overgegeven, als gij hen door het vuur hebt doen gaan" (Ezech. 16 : 21). Zelfs de kinderen dezer afgodische ouders noemt God de Heere nog *zijn kinderen*, juist om daarmede te sterker te doen uitkomen, welk een gruwel het was, dat de ouders deze kinderen, Gods kinderen, hadden geofferd aan de afgoden.

Zoo is God de Heere de God van het zaad des verbonds en zijn deze kinderen »kinderen des Heeren", die recht hebben Hem hun »Vader" te noemen en die Hij tot »zijn zonen en dochteren" aannemen wil. Want deze belofte Gods aan Abraham geschonken, geldt niet alleen voor Israël, maar geldt ook voor ons. Reeds op zich zelf zou het ondenkbaar wezen, gelijk Calvijn terecht opmerkt, dat waar heel het Nieuwe Testament ons leert, dat de genade nu overvloediger en rijker is dan onder het Oude verbond, God de Heere deze rijke belofte aan Abraham, voor zijn zaad gedaan, aan ons zaad onthouden zou. We zouden dan door de komst van Christus niet rijker, maar armer zijn geworden; we zouden niet meer, maar minder dan Israël bezitten; Israel's kinderen zouden Gods kinderen zijn geweest en onze kinderen zouden niet Gods kinderen zijn. Het is daarom een loochening van de volheid der genade Gods, die in Christus ons geschonken is, wanneer men deze verbondsbelofte niet even rijk op onze kinderen durft toepassen. Het is in strijd met het woord van Christus zelf, die de kinderkens zegende en sprak: Laat af en verhindert ze niet, want derzulken is het Koninkrijk der hemelen. Het is in strijd bovenal met hetgeen de Heilige Geest zelf, toen Hij op den Pinksterdag op de Apostelen werd uitgestort, door den mond van Petrus liet verkondigen als de heerlijke belofte van wat onder het Nieuwe verbond de genadige beschikking Gods zijn zou: »Want u komt de belofte toe en *uwen kinderen*« Hier, waar de Nieuwe Bedeeling aanvangt, waar de Kerk van Christus wordt gesticht, wordt de belofte aan Abraham geschonken, nu tot alle geloovigen uitgebreid. De belofte Gods komt u toe en uwen kinderen. Hij wil uw God zijn en de God van uw zaad.

Het is de eere van onze gereformeerde vaderen, dat zij deze verbondsgedachte zoo diep hebben begrepen en zoo heerlijk hebben beleden. In ons Doopformulier wordt daarom gezegd, dat »onze kinderen, gelijk zij zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig worden, *alzoo* ook weder in Christus tot genade worden aangenomen«. Onze kinderen worden daarom verder in dit formulier genoemd: »erfgenamen van het rijk Gods en van zijn verbond«, en daar niemand erfgenaam kan wezen van het Rijk Gods of hij moet tot kind Gods zijn aangenomen, ligt reeds daarin opgesloten, dat onze kinderen als kinderen Gods worden beschouwd. In het gebed vóór den doop wordt dit nog uitdrukkelijker uitgesproken, want de Kerk bidt hier: »wij bidden u bij uwe grondelooze barmhartigheid, dat Gij dit *uw* kind genadiglijk wilt aanzien en door uwen Heiligen Geest uwen Zoon Jezus Christus wilt inlijven". Dit *uw kind* is hier zelfs de pleitgrond, waarop heel deze voorbede rust. Dat kind, dat ten doop wordt aangeboden, moge in zonde ontvangen en geboren, ja der verdoemenis zelve onderworpen zijn, het is, zoo wil de Kerk in dit gebed zeggen, toch o God *uw* kind. En zooals de barmhartigheid van een vader te sterker zal worden opgewekt wanneer hij zijn kind arm en ellendig voor zich ziet, omdat het *zijn* kind is, zoo bidt de Kerk ook, dat de God de Heere naar zijn grondelooze barmhartigheid daarom in genade op dit kind moge nederzien, omdat het *Zijn kind* is.

Dat deze kostelijke en troostvolle verbondsleer, door onze vaderen aan de Schrift ontleend en in ons Doopformulier uitgesproken, in onze dagen nog altoos door velen niet gekend en zelfs als een schadelijke nieuwigheid verworpen wordt, mag geen oogenblik er toe verleiden om, uit vrees van aanstoot te geven, deze verbondsleer in de prediking niet te laten uitkomen. Op de spits gedreven behoeft deze verbondsleer daarom niet; voor eenzijdige excessen hebben we zelf meer dan eens gewaarschuwd; en zeker mag nooit vergeten worden, dat naast deze verbondsbeschouwing van het »zaad der geloovigen« de ernstige waarschuwing der Schrift staat, dat niet allen Israel zijn, die Israel worden genaamd. Als in de dagen van Christus' omwandeling op aarde de Joden zeggen: wij zijn Abrahams zaad en wij hebben eenen Vader, namelijk God, dan antwoordt de Heere Jezus hun om dezen valschen roem af te snijden: »Indien God uw Vader ware, zoo zoudt gij mij liefhebben. Gij zijt uit den vader den duivel en wilt de begeerten uws vaders doen« (Joh. 8 : 33—44). Maar hoezeer daarom bij elk kind des verbonds, wanneer het opwast, moet worden aangedrongen op zelfonderzoek, of de liefde tot Christus, die het ware kenmerk is, of men een kind van God is, wel in het hart wordt gevonden, teneinde alle valsche gerustheid en vleeschelijk betrouwen weg te nemen, toch mag de verbondsgedachte zelve daarom nooit worden prijs gegeven. Zelfs dan wanneer Paulus in den brief aan de Romeinen het ernstigst de Joden waarschuwt, om noch op hun afkomst uit Abraham, noch op de besnijdenis te vertrouwen, voegt hij er toch aan toe: dat „zij Israelieten zijn, dat hunner is de *aanneming tot kinderen* en de heerlijkheid en de verbonden en de beloftenissen" (Rom. 9 : 4). En wat de Apostel hier zegt van de Joden in zijn dagen, geldt natuurlijk in nog veel sterkere mate van de kinderen der Christ-geloovige ouders, die in het verbond Gods geboren zijn. Ook hunner is de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid des Evangelies en de verbonden en de beloftenisse Gods. En wel verre, dat dit zorgelooze en goddelooze menschen zou maken, gelijk onze Cathechismus het uitdrukt, of gelijk men thans wel zeggen hoort, de menschen met een ingebeelden hemel naar de hel zou laten gaan, zal deze verbondsbeschouwing, mits goed verstaan, juist het krachtigste middel wezen, om de harten onzer kinderen tot Christus te leiden. *Mijn zoon*, zegt de Goddelijke wijsheid bij Salomo, geef mij uw hart, en juist in dat *mijn zoon* ligt de sterkste drangreden, ligt het heiligste recht, om het hart van het zaad des verbonds voor Christus op te eischen.

Niet hetzelfde.

Met opzet hebben we, toen we de vraag bespraken, welke gevolgen er uit voortvloeiden, wanneer een predikant zijn ambt neerlegde om tot een anderen staat des levens over te gaan, ons bepaald tot een principieele uiteenzetting van dit vraagstuk en het noemen van bepaalde gevallen en personen vermeden. Een uiteenzetting van een kerkrechtelijk vraagstuk behoort gespeend te blijven aan alles wat aan persoonlijke polemiek zou kunnen doen denken.

Toch dient, nu in de pers namen van bepaalde personen genoemd zijn, en men er zelfs een verwijt van gemaakt heeft, dat het optreden van den éénen ex-predikant wel is afgekeurd, maar dat van een ander niet, de juiste toedracht van zaken wel te worden meegedeeld.

Geen van beide personen, op wie men het oog had, heeft, nadat hij tot een „anderen staat des levens" is overgegaan, meer het Woord of de Sacramenten in onze Gereformeerde Kerken bedlend. De bevoegdheid daartoe zou hun ook ontbroken hebben, omdat de Classis, die hun ontslag uit den dienst verleende, hen niet emeritus heeft verklaard, maar geheel uit hun ambt ontslagen heeft.

In het eene geval echter, waar de predikant zijn ambt neerlei om aan het hoofd te gaan staan van een Tehuis voor Christelijke studenten, heeft de Classis bij het ontslag uit den dienst uitdrukkelijk verklaard, dat de bevoegdheid hem werd geschonken om op uitnoodiging van een kerkeraad een stichtelijk woord voor de gemeente te spreken. Of dit besluit van de Classis juist is geweest, hebben we thans niet te beoordeelen, maar kerkrechtelijk is de hier bedoelde persoon dus volkomen bevoegd om voor onze Kerken op te treden.

In het andere geval, waar de predikant zijn dienst verliet om advocaat te worden, heeft de Classis alleen verklaard, dat hem verlof wordt gegeven tot een anderen staat des levens over te gaan, maar werd hem niet vergund de eere en naam van Dienaar te behouden, en zelfs niet de bevoegdheid geschonken om nog een stichtelijk woord voor de gemeente te spreken. Dat bedoelde persoon dit toch gedaan heeft, al geschiedde het volkomen ter goeder trouw, was kerkrechtelijk dus niet in den haak.

De beide gevallen staan dus metterdaad niet gelijk, en het zou onbillijk wezen het

verwijt, dat den een trof, ook tot den ander te richten.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen. Van den heer J. C. Dondorp, penningm. Coll. van Coll., van Oldenbarneveldstraat *f* 1; van Dr. H. te Weidum, Fr. *f* 5.

Dringend verzoeken wij aan de behoeften van onze scholen te willen gedenken.

DR. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

1. TEKST EN UITLEG. Practische verklaring van het Nieuwe Testament door PROF. DR. A. VAN VELTHUIZEN, met medewerking van PROF. DR. J. A. C. VAN LEEUWEN, PROF. DR. J. W. PONT, PROF. DR. J. DE ZWAAN e.a. Te Groningen, bij J. B. Wolters' U. Mij., 1915.

Dit werk, hetwelk PROF. VAN VELTHUIZEN zelf met „tekst en uitleg"-geven van het MARCUS evangelie begonnen is, wordt thans voortgezet door zijn medewerker PROF. VAN LEEUWEN, hoogleeraar aan de Rijks-Universiteit te UTRECHT, met diens „tekst en uitleg" van het EVANGELIE VAN MATTHEUS.

Aan tekst en uitleg laat de N. Ticus, der Utrechtsche Universiteit, een korte, maar zeer lezenswaardige INLEIDING voorafgaan.

Hij heeft het daarin eerst over evangelie, daarna over het evangelie van MATTHEÜS, zijn inhoud, schrijver en betrekking tot de andere evangelien, en eindelijk geeft hij ruim drie bladzijden literatuur.

Met instemming las ik wat v. LEEUWEN schrijft in deze INLEIDING op p. 6. „De kerk Gods bezit in haar H. Schrift „het evangelie" als een belangrijk onderdeel van het N. T. En wel in viervoudige opteekening. Van ouds heett men in de kerk deze opteekening beschouwd en verstaan als een eenheid, als „het evangelie" in viervoudigen vorm. Elk dezer vormen heeft zijn eigen plaats en beteekenis in het geheel van den kanon; ieder van deze doet een ander licht vallen op den persoon van den Christus".

Niet minder ben ik het met hem eens als hij daar schrijft: „Iedere poging, om aan de hand der evangeliën een „leven van Jezus" te beschrijven, moet mislukken. Om een dubbele reden. Vooreerst, omdat het leven en werken, de levens-gang en -uitgang van Hem, die het vleesch geworden Woord is, niet valt binnen het kader eener gewoon-menschelijke biographie. En dan ook, omdat de vier „evangeliën" zich hiertoe niet leenen. Zij zijn, zooals reeds Herder terecht opmerkte, geenszins biographieen, maar getuigenissen aangaande Jezus als den Christus".

Ook trof mij, wat ik op p. 12 las: „De overlevering, dat werkelijk de Apostel Mattheus de auteur is van dit werk, kan op zeer goeden grond als juist worden aangemerkt. Zij heeft veel meer vóór zich, dan de in de vorige eeuw vaak verdedigde meening, die echter thans steeds minder voorstanders vindt, dat de naam Mattheus eigenlijk behoorde bij een verzameling van „reden van Jezus", door den schrijver van ons evangelie gebruikt; aan deze bron, in zijn werk opgenomen, zou dan de naam Mattheus zijn verbonden gebleven, die later aan het geheel werd toegekend".

De LITERATUUR eindelijk, die DR. VAN LEEUWEN, als vakman, aan het einde van zijn INLEIDING geeft, zal, al is zij ook niet volledig, theologanten en zelfs theologen bij hun exegetische en ook homiletische studien goede diensten kunnen bewijzen. Zij is bijgehouden, deze literatuur-opgave, tot op onze dagen en houdt rekening met wat op dit gebied ook door roomsche geleerden is gepresteerd.

Uit den TEKST dien PROF. V. LEEUWEN biedt, meen ik een vóórliefde voor den Grieksehen TEXTUS RECEPTUS te bespeuren. In zijn TEKST toch neemt de hoogleeraar Matth. 6:13 aldus op: »Want uwer is de heerschappij en de macht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid, Amen." In zijn UITLEG schrijft hij, op pag. 86: »De lofprijzing: want van U is de heerschappij enz., wordt in de oudste handschriften weggelaten. Dat is wellicht hieraan toeteschrijven, dat, wanneer in de samenkomst der gemeente het gedeelte werd voorgelezen, waarin het Onze Vader voorkwam, niet de voorlezer, maar de gemeente deze lofprijzing uitsprak."

Een deugd van den tekst ons hier geboden dunkt mij, dat de grens tusschen gewijde en platte taal er niet in wordt overschreden.

Ook is niet, dan in het geval, dat de verstaanbaarheid het dringend eischt, van de het ons gemeenzame Bijbelwoord afgeweken. Zoo, om bij Mt 6 te blijven, behoudt VAN LEEUWEN Mt 6:10: »Geef ons heden ons *dagelijksch* brood", en zegt dan op 85 van zijn UITLEG: »Deze vertaling is hier behouden, daar zij, ofschoon niet letterlijk, de bedoeling voor ons Westersch denken het zuiverst weergeeft; bovendien is zij ons zoo gemeenzaam, dat een andere wijze van weergeven stooten zou".

De UITLEGGING zelf komt mij voor te beantwoorden aan de eischen, die men in onze dagen aan een practische verklaring van een bijbelboek mag stellen.

Wat PROF. VAN LEEUWEN met zijn MATTHEUSevangelie in TEKST EN UITLEG geeft, zal de sympathie voor PROF. VAN VELDHUIZEN's onderneming, ook onder mijn kerkelijke vrienden, kunnen sterken.

2. ADOLPH HOFFMANN MEISJESBOEKING. Amsterdam — W. Kirchner — 1914. Van het boek der duitsche schrijfster is dit een vrije bewerking voor onze meisjes. Mevrouw ADOLPH HOFFMANN, die het schreef, is een christelijke vrouw, en waar op het titelblad staat: „naar het Duitsch door B" en ik vermoed, dat met die enkele letter zich een vrouw aanduidt, toont zich de bewerkster van dit haar boek als een geestverwante van de schrijfster.

Het oorspronkelijke werk ken ik niet, maar door B. is er een, wat taal en stijl betreft, goed hollandsch boek van gemaakt. Hier en daar had B. echter iets meer kunnen zorgen voor aanpassing van den inhoud aan onze toestanden.

Het boek, in moederlijken toon geschreven, richt zich tot meisjes van 18 jaar.

Op p. 33 lees ik: „Ge zijt thans 18 jaar, lieve dochter! Reken eens uit, hoeveel minuten ge reeds op aarde hebt geleefd".

De schrijfster is zoo verstandig het maar zelf te zeggen.

Het zijn er 9.466.560.

Bij de goed-bedoelde toepassing, die zij aan deze meer dan 9 millioen minuten vastknoopt, vergeet zij wel, dat de 18-jarige van die millioenen minuten ook heel wat onbewust heeft doorleefd, maar dit behoort tot die ondoordachtheden, die men bij vrouwen gaarne overziet.

En dat hier des te eerder, wijl deze vrouw omtrent het wezen der meisjes-psyche een vrij groote kennis blijkt te bezitten.

Moederlijk, zooals ik reeds schreef, als een echte christen-moeder, voor wie het Woord van God een stralend licht op het levenspad is, wijst zij haar lieve dochter, in MEISJESBOEKING, op oorsprong en doel van haar leven, op haar gezindheden en gedragingen tegenover haar medereizigers op den levensweg, op de vruchten van het christen-zijn.

En wat ik dit boek ook als een deugd aanreken, is de juiste blik, dien het geeft op vraagstukken van onzen tijd en waarvoor óók de lieve dochter staat. Zoo in het IIe onderdeel de hoofdstukken: HOE KOOPT GIJ? BEROEPSKEUZE. HET LOONVRAAGSTUK en het, met groote bezonnenheid geschrevene over ALKOHOL.

Maar niet minder is dit christelijk boek mij een voor jonge meisjes deugdelijk, omdat er mij een schrijfster, die bij bevinding weet wat zonde en genade is, uit toespreekt en dat met al de waardigheid der christin, verbonden met al de gratie der beschaafde vrouw.

Ik denk hier vooral aan de door hun gelukkige verbinding van teederheid met ernst, zoo weldadig aandoende drie laatste hoofdstukken van het 3e onderdeel: HUWELIJK STERVEN, ZALIGHEID, waarvan het laatste eindigt met: »Het grootste aardsche geluk is, het eigendom van Jezus Christus te zijn — dat is: zalig te leven en zalig te sterven«.

Ook aan onze jonge meisjes zij de lezing van dit boek ten zeerste aanbevolen.

G.

Uit de Pers.

In de *Rotterdamsche Kerkbode* geeft Ds. Landwehr de volgende inlichtingen omtrent de kosten der jongste Generale Synode.

Daar is wel eens geklaagd op kerkelijke vergaderingen, dat de onkosten van de Generale Synode zoo hoog zijn.

Zoo kan echter alleen spreken wie niet op de hoogte der dingen is.

Elke drie jaar is er veel te betalen aan kosten, die de kerken *gemeenschappelijk* dragen, zooals b.v. Zendingsrapporten, Kerk van den Briel, afvaardigingen naar buitenlandsche Kerken, drukken en verzenden der Acta enz.

Daarbij komen dan de onkosten aan de vele Deputaatschappen verbonden.

Dat alles is noodzakelijk, en als men dat van de hoofdsom aftrekt, dan blijkt, dat een Generale Synode onzen Kerken *weinig* kost.

Om op de laatste Synode in den Haag eens te wijzen. Die heeft, (natuurlijk worden alleen synodale onkosten bedoeld), nog geen 800 gulden gekost.

Het is dan ook wel de goedkoopste Synode geweest, die in de laatste jaren gehouden is.

Ongetwijfeld was dat daaraan te danken, dat de gastvrijheid der Haagsche Kerk zoo verbazend groot geweest is, en dat er geen buitenlandsche afgevaardigden waren.

De begrooting van de onkosten was al 1000 gulden minder dan die van vorige Synoden, en van de quota is door de finantieele commissie nog 600 gulden procentsgewijs aan de provinciale quaestores terugbetaald.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering der Kerken in de classe Klundert, gehouden te Breda 6 Mei 1915.

1. Naar toerbeurt opent Ds. Basoski de vergadering op de gewone wijze.

2. Credentiebrieven worden nagezien. Een br. verkrijgt, gehoord de redenen, zitting.

3. In het moderamen hebben zitting: Ds. H. N. Basoski, praeses, Ds. V. Hepp, scriba, Ds. P. Nomes, assessor.

4. De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

5. De vacatuurdiensten worden als volgt geregeld:

Breda, in Juni Ds. Hepp. in Juli Ds. Nomes.
Raamsdonk in Juli Ds. Basoski, in Augustus Ds. van Dam.
Drimmelen in Juni Ds. Goris, in Juli Ds. Ruys.

6. Br. Maris rapporteert in zake de Hulpbehoevende Kerken, Ds. Goris over den Evangelisatie-arbeid.

7. Ds. Horjus vraagt en verkrijgt, daar alle stukken in orde zijn, losmaking van de Kerk van Breda, met het oog op zijn vertrek naar de Kerk van Oud-Loosdrecht,

8. Als deputaat ad examina wordt gekozen Ds. Hepp.

9. Tot afgevaardigden naar de Provinciale Synode worden gekozen: als primi DD. Goris, Hepp en Nomes, als secundi DD. Basoski, van Dam en Ruys; als primi-ouderlingen de brs. M. van Drimmelen, K. Dane en W. Zijlmans; secundi-ouderlingen de brs. A. Hendriks, J. W. van den Dries en P. W. Maris.

10. Als deputaten voor den Evangelisatiearbeid worden aan de Part. Synode voorgedragen DD. Goris, Nomes en oudl. Schalekamp.

11. Ds. Goris brengt rapport uit over de grensregeling in de classe. Dit rapport zal gepubliceerd worden.

12. De examen-vakken worden onder de predikanten verdeeld.

13. Ds. van Dam en br. Maris zullen onderzoeken, of het mogelijk is te Roosendaal te vergaderen.

14. Een voorstel van de Kerk te Kl. om met de kerken van Zeeland een vast accoord aan te gaan in zake de zending, wordt met algemeene stemmen aangenomen.

15. De boeken van den Quaestor zijn nagezien en in orde bevonden. De Kerk van M. wordt hiertoe opnieuw aangewezen.

16. De kerk van B. vraagt een consulent. Aangewezen wordt Ds. Basoski. De kerk van E. vraagt en ontvangt advies. De kerk van M. vraagt en verkrijgt jaarlijkschen steun en advies. De kerk van R. vraagt een consulent. Aangewezen wordt Ds. Goris.

17. Een voorstel van de kerk van M. wordt teruggenomen.

18. Een voorstel van de kerk van Z. om te protesteeren tegen een wijze van mededeeling door de classe 's-G., wordt aangenomen.

19. Een voorstel van de kerk in D. aangaande den maaltijd wordt teruggenomen.

20. De volgende vergadering zal D.V. gehouden worden 25 Aug. te Breda, saamroepende kerk: Fijnaart.

21. Onderzoek naar art. 43. K. O. is overbodig.

22. De praeses spreekt den scheidenden Ds. Horjus hartelijk toe, namens de classe, waarop Ds. H. even hartelijk afscheid neemt. Hem wordt Psalm 121:3 toegezongen.

23. Op verzoek van de praeses gaat Ds. Horjus voor in dankzegging en sluit de praeses de vergadering.

Op last der classe
P. NOMES
h. t. assessor.

Buitenland.

Duitschland. Prof. Ihmels over den Godsdienstigen toestand.

De zoogenaamde *Engere Conferenz* der Algemeene Luthersche conferentie kwam op 12 en 13 April l.l. te Maagdeburg samen. Het is te denken, dat het onderwerp »de huidige kerkelijke toestand en de taak van de kerk in de dagen van crisis" die het Duitsche volk doorleeft, de hoofdzaak was, die in deze vergadering ter sprake kwam. De hoogleeraar Ihmels hield over dit onderwerp een referaat, waaraan wij het volgende ontleenen.

Het Duitsche volk doorleeft een crisis; wat te doen om deze tot heil te doen zijn? Groote dingen zijn gebeurd. Er is een offervaardigheid getoond, die iets onvergetelijk verheffends heeft. Jongen en ouden stroomden naar de vaandels en wedijverden, wie het eerst naar den vijand, naar den slag, naar den dood gaan zou. Men had lust van het opkomend geslacht, dat egoistisch zich wilde uitleven, niet verwacht. Ongetwijfeld zal deze nieuwe opleving in het vervolg nawerken. Echter moet erkend, dat de offerwilligheid niet in alle kringen in dezelfde mate aan het licht kwam. Ook was het feit dat men zich in sommige kringen meer aan genotzucht overgeeft dan in vredestijd, te betreuren. Bovendien is het te bejammeren, dat ook de zonde der ontucht zich in den oorlog op ontrustbarende manier openbaart. Wat men in vredestijd voor geoorloofd hield, wil men ook in oorlogstijd voor geoorloofd houden. Er is tegen gewerd, men hield er vergaderingen over; maar het algemeen werd er niet genoeg door aangegrepen. In breede kringen ontbreekt het bewustzijn, dat ontucht een zonde tegen God is. Men gevoelt zich niet aan den wil Gods gebonden.

Of is die gebondenheid ook daar nog aanwezig, waar men haar niet verwacht? Is er Christendom ook buiten de kerkmuren? Is het daar wellicht sterker dan in de kerk? Ongetwijfeld is het religieuse vraagstuk door den oorlog sterker op den voorgrond gekomen. De pers van den dag toont meer belangstelling in het Christendom; zij opent hare kolommen voor innig Christelijke beschouwingen. Het is echter de vraag, of de religieuse beweging voortkomt uit inwendigen drang of uit vaderlandlievende oorzaken. Maar het is niet te ontkennen, dat de Godsdienst zich als een macht openbaart, waarmede de mensch te rekenen heeft. Doch de toon van boete wordt in de pers gemist. Men moet echter voorzichtig zijn in het uitspreken van een algemeen oordeel. Onze pers is op dit punt niet gansch weigerachtig; er zijn bewijzen, dat ons volk een roepstem tot boete verdragen kan. Als de Christenen het rechte woord weten te spreken, dan zal de pers ook menig ernstig woord opnemen.

Maar hoe staat het in de kerk? Bijna overal is op te merken, dat het kerkbezoek vermeerderde. Maar wie zijn de kerkgangers? Vooral ziet men meer mannen in de samenkomsten der gemeente, maar niet evenveel uit alle klassen. Hoe staat het met de ontwikkelden, hoe bij de werklieden? Het kan niet ontkend, dat vele ontwikkelden meer ter kerk gaan. Maar zou men mogen verwachten dat zij in hun levensbeschouwing veranderd zijn? Anders is het met de jeugd. Reeds vóór den oorlog hebben Godsdienstige vereenigingen onder Gymnasiasten leden gewonnen. Zendingsvereenigingen en Bijbelkransen werden gevormd, waaraan men een menschenleeftijd geleden niet denken kon. Ook in de studeerende jongelingschap is iets nieuws ontwaakt. Het is groot dat het mogelijk was, eene Duitsche vereeniging van Christelijke studenten op te richten, die tot verschillende faculteiten behooren. Van de jeugd mag men iets verwachten. Maar de jongelingen uit de arbeiderswereld geven oorzaak tot zorg. De vroege zelfstandigheid werkt ongunstig, en juist uit arbeiderskringen komen klachten over de verkeerde werking van den oorlog op de jeugd.

Ten opzichte van de arbeiders kan geconstateerd, dat zij in grooter getal het bedehuis bezoeken dan te voren; ook de georganiseerde werklieden. Zij zijn weer vertrouwen in de kerk gaan stellen; de predikanten hebben onbaatzuchtig hunne zorgen gewijd aan hen die tot de kerk behooren en die er buiten staan, en dit wordt erkend. Maar zullen hun leiders toestaan ook na den oorlog bij de kerk te blijven? Het geeft te denken, dat nu de oorlog nog woedt, het verzoek aan de werklieden gedaan werd, zich van de Confirmatie verre te houden. Maar indien het gelukken mag enkelen te winnen, zal de macht van de leiders gebroken worden. En de kerk heeft den schijn te mijden, alsof zij kapitalistischgezind en de betaalde dienares van den Staat is.

Vraagt men hoe diep het nieuwe leven dat zich openbaart, gaat, dan is daarover nog weinig te zeggen. In gemeenten waar vóór den oorlog het besef van de noodzakelijkheid der persoonlijke bekeering levendig was, is dit besef dieper doorgedrongen. Waar dit besef niet levendig was, is minder daarvan te bemerken. Maar nergens kan men zeggen, dat de tijd die doorleefd werd, niets achtergelaten heeft. Het is echter verkeerd, nu reeds van eene wedergeboorte van het volk te spreken. Des te meer moet het zaad van Gods Woord uitgestrooid worden, den Heere smeekend dat Hij den wasdom geve.

Ons dunkt, dat door den hoogleeraar nuchter de toestand onder de oogen gezien wordt gelijk deze is, zonder het oog te sluiten voor verkeerdheden en zonder het goede voorbij te zien, dat God in den zwaren tijd, dien Duitschland doorworstelt, schenkt.

Engeland. De oorlog en de wakers.

De Society of Friends, in de wandeling kwakers genoemd, vergaderde dezer dagen te Dublin. Er werd daar gesproken over den oorlog. Geen wonder. De Society of Friends is in groote moeilijkheid geraakt. Immers deze geneenschap verbiedt, evenals de Doopsgezinden zulks doen, het dragen van wapenen, gelijk zij den eed verwerpen.

En nu was het geschied, dat sommige jonge leden van de „Society" dienst genomen hadden bij het Engelsche leger. Het is te begrijpen dat daarover de echte kwakers niet te spreken waren. Bij wijze van compromis werd de volgende resolutie aangenomen, waarin met handhaving van de beginselen voor welke de Society steeds had gestreden, men erkende „dat de zaak in quaestie in een geheel nieuw en versch daglicht was komen te staan tengevolge van den verwoestenden en betreurenswaardigen oorlog die thans op het vasteland van Europa woedt, en van het feit, dat sommige jonge menschen, gehoorzaamheid in hunne conscientie gevoelende aan de roepstem niet alleen van Koning en land, maar ook van God, het goed gevonden hebben in verschillende vormen bij het leger van de Kroon dienst te nemen".

De resolutie voegt daar nog bij: „Wij hebben zorgvuldig onze houding tegenover deze jonge vrienden overwogen en zijn tot het besluit gekomen, dat het voor ons de wijste weg is hun de volste vrijheid der conscientie te laten in datgene wat zij meenen dat recht is om te doen."

Hetgeen thans in de Society of Friends heeft plaats gehad is in den boezem dier gemeenschap reeds meer voorgekomen. In den Amerikaanschen vrijheidsoorlog hebben ook kwakers naar de wapenen gegrepen. Maar de Society heeft hen in haar gemeenschap geduld onder den naam van „vechtende vrienden", gelijk, zij die zich een bescheiden genot van eerlijk verkregen rijkdom veroorlootden, in de Gemeenten gedragen werden als „vrije", „lauwe" of „natte" vrienden.

Deze konden echter niet gekozen worden in de synoden van hoogeren rang. Want hoewel het bestuur van de secte der Kwakers democratisch is ingericht, toch worden daarin op hierarchische manier opklimmende synoden gevonden, die tevens vrederechtbanken zijn.

De secte der Kwakers werd door den schoenmaker George Frij gesticht, had den staatsman William Penn tot organisator en Robert Barclay tot theoloog. Hun naam is afgeleid van een Engelsch werkwoord dat »schudden« of »beven« beteekent. Zij komen in zalen bijeen, waarin niet de minste versiering gevonden wordt, en wachten daar in alle stilte de werking van den H. Geest af. Wanneer een der leden gevoelt dat de H. Geest over hem komt, hetgeen aangeduid wordt door het beven van den geinspireerde, staat hij op om te spreken en de anderen hooren toe. Zij verwerpen de sacramenten, den eed, het dragen van wapenen, beschouwen den oorlog als broedermoord, spreken ieder met jij en jou aan en nemen voor niemand, zelfs niet voor den Koning, den hoed af. Hierbij moet gevoegd, dat zij over het algemeen genomen, zich onderscheiden door reinheid van zeden, eerlijkheid en philanthropischen arbeid. De stichting Woodbrook gaat van Kwakers uit. Of men daar onder leiding van den hoogleeraar Rendell Harris aan al de tradities der Kwakers getrouw bleef, is ons onbekend.

Natuurlijk is het gevaar bij de Kwakers groot, de Heilige Schrift feitelijk op zijde te zetten en alleen te drijven op de inspraak des Geestes. Dit gevaar schijnt overwonnen volgens het getuigenis van den kerkhistoricus Hase, die van de Kwakers getuigt: De geestdrijverij van het eenig vertrouwen op oogenblikkelijke ingeving werd gematigd door de opvoeding tot onbeweeghaarheid (immoveableness); het verborgen streven echter om zich los te maken van het geheele historische Christendom openbaarde zich in de 19de eeuw onder de Amerikaansche gemeenten in Elias Hicks, waardoor de groote meerderheid aanleiding vond om zich bepaald aan te sluiten aan de H. Schrift.« Wellicht is het dat jonge leden der Society, door zich gebonden te gevoelen aan de H. Schrift, het bezwaar van de ouderen tegen den krijgsdienst, niet deelen.

N. Amerika. Strijd in de Presbyteriaansche Kerk.

Dat een vrije kerk niet beveiligd is tegen het indringen van het ongeloof binnen hare veste, bewijst mede de strijd die er in de Presbyteriaansche Kerk in de nieuwe wereld gestreden wordt. Dezer dagen werd de volgende oproeping in de bladen gevonden:

»De Ondergeteekenden, predikanten en leden der Presbyteriaansche Kerk, doen een beroep op onze kerken, predikanten, ambtsdragers en kerkelijke vergaderingen, tot gemeenschappelijke actie in de handhaving van de fundamenteele waarheden van ons gemeen geloof.

Ten opzichte van de diepe onrust in de hedendaagsche godsdienstige wereld zijn wij overtuigd, dat de bealiste en volhardende nadruk moet gelegd worden op de echtheid en authoriteit van den Bijbel als het Woord van God, de godheid van onzen Heere Jezus Christus, zijn plaatsvervangende voldoening aan het kruis — de eenige weg der zaligheid — en Zijne opstanding.

Wij zijn overtuigd, dat deze leerstukken op den kansel moeten verkondigd worden en dat de kerkeraden gehouden zijn er op aan te dringen, dat zulks zal geschieden.

Wij raden voorts dat, wanneer een kerk uitziet naar een predikant om haar als herder te dienen, zij niet zal beroepen iemand anders dan dezulken die hartelijk en zonder voorbehoud omhelzen de fundamenteele waarheden hierin genoemd, en zooals die in onze confessie geleerd worden.

Wij zijn er toe geleid om uiting aan deze overtuiging te geven en deze wenken te geven, ten diepste overtuigd, dat op dien grond alleen de kerk aan haar roeping en zending kan beantwoorden en het evangelie van Christus kan verbreid worden tot Zijne eer en naar Zijnen wil.

Vergun ons u op te wekken o met ons in den gebede te vereenigen, dat al onze kerken, predikanten en ambtsdragers het hooge belang van dit beroep beseffen."

In de kerkelijke vergaderingen der Presbyteriaansche Kerk kwam het in de laatste jaren telkens uit, dat er in den boezem dier Kerk twee elementen met elkander worstelden, het moderne en het orthodoxe. De strijd schijnt nu ernstig aangebonden te worden. De orthodoxen hebben hun bolwerk in het Princeton Seminary, de modernen in het Union Seminary te New-York. Pas werden door het Presbyterium (classis) van New-York een aantal candidaten van laatstgenoemd Seminarie, die allen radicaal modern waren, tot den Evangeliedienst toegelaten. Het spreekt van zelf dat dit hen, die de belijdenis der Presbyteriaansche Kerk liefhebben, met onrust vervult.

Hoezeer het modernisme reeds in de Presbyteriaansche Kerk is doorgedrongen, blijkt uit het feit, dat zij die het bestrijden willen, niet de baanin van de Gereformeerde belijdenis omhoog heffen, maar er zich toe bepalen om enkele hoofdwaarheden, die blijv. ook door een Lutheraan of Baptist beleden worden, op den voorgrond te schuiven. Dit neemt niet weg, dat wij er ons hartelijk in verheugen dat deze strijd ontbrand is. Wanneer men tot het besef gekomen is, dat zelfs de hoofdwaarheden, die schier alle Christelijke kerken belijden, in de Presbyteriaansche kerk losgelaten zijn, zal men later, naar wij hopen, tot de overtuiging komen, dat men geheel behoort weder te keeren tot de banier, die de vaderen ophieven. Dat wij dezen strijd met belangstelling volgen, behoeft geen betoog. Immers de Presbyteriaansche kerk is de grootste kerk in Noord-Amerika, waarop het Gereformeerd stempel gedrukt is, en zij behoort tevens tot die kerken, die den meesten invloed uitoefenen op het Amerikaansche volksleven.

GEMENGD NIEUWS

Gebrek aan predikanten en kerken in Berlijn. De Berlijnsche »Stadtsynode« hield dezer dagen eene vergadering, waarin gehandeld werd over de taak der kerk in den zwaren tijd, dien het Duitsche volk doorleeft. De Gen. Superintendent Lahusen wees bij deze gelegenheid er op, dat voor de kerk nieuwe deuren ontsloten zijn, doch hij moest er aan toevoegen, dat het te betreuren is, dat wanneer het levenswater aanwezig mag zijn, de kanalen ontbreken, waardoor het vloeien moet. De predikanten en de vertegenwoordigers der gemeente doen wat zij vermogen. Maar wat kunnen die predikanten op een gemeente van 50 à 60.000 zielen? In het verloopen jaar waren in die Gemeente 201 huwelijken kerkelijk ingezegend; 949 doopsbedieningen hadden plaats; 342 begrafenissen werden door predikanten geleid; terwijl 862 personen belijdenis des geloofs aflegden. De predikanten hebben hun handen vol werk gehad; maar het blijkt duidelijk, dat de Evangelische kerk te Berlijn de taak niet kan vervullen waarvoor zij thans staat. In het afgeloopen jaar werd geen enkele nieuwe kerk gesticht, geen gemeentehuis in gebruik genomen. De Evangelische Opperkerkraad heeft zich bereid verklaard jaarlijks vijf predikanten in Berlijn te stichten. Maar dit neemt niet weg, dat Ds. Lahusen moest constateeren, dat men in Berlijn met betrekking tot de inrichtingen voor het kerkelijk leven in 1914 achter- in plaats van vooruit gegaan was.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Onze lezer K. schrijft:

In de Bloemlezing van Ouwersloot en Lastdrager leest men in het eerste gedicht:

Apol haalt zijn kales van stal
Bevracht haar met het negental
En vat nu zelf de teugels.
Jupijn daalde op een arend neer
En Juno op een pauwenveer;
Mercuur op eigen vleugels.

Wat wordt hiermede bedoeld?

Deze versregels zijn uit de »Kermis der goden", een gedicht waarin op vermakelijke wijs wordt voorgesteld hoe de goden der oudheid een jaarmarkt houden, waarop elk handel drijft of zich beweegt in hetgeen hem het naast ligt.

Nu is Apollo de zonnegod, ook de god der schoone kunsten, zooals dicht en toonkunst die altijd vereenigd waren, en ook de uitvinder van de lier. Onder zijn toezicht stonden de negen muzen of zanggodinnen die elk een kunst vertegenwoordigden b.v. de tooneelkunst, de zangkunst enz. De kales is de wagen waarin Apollo elken dag met de zon uit rijden ging. Nu werd dit voertuig gebruikt om de negen juffers naar de aarde te voeren waar zij op de markt zouden zingen.

Jupijn is een andere naam voor Jupiter, den opperste der goden. Hij woonde op den top van den Olympus in Griekenland en vond het gemakkelijk door den arend zijn geliefden vogel te worden gedragen. Juno was zijn vrouw. Zij had in haar dienst gehad een waker, Argus geheeten, die honderd oogen had. Als vijftig er van sliepen waakten de vijftig anderen, zoodat hij altijd dienst kon doen. Na zijn dood strooide Juno de honderd oogen op de staart van haar pauw die er nog te zien zijn. Van daar had zij een pauwenveer.

Mercurius, de god des koophandels, wordt voorgesteld met vleugels aan hoed en staf om snelheid aan te duiden. Dit verklaart wat het vers van hem zegt.

Een tweede vraag betreft 2 Kron. 31:1, waar wij lezen: Als zij nu dit alles voleind hadden, togen alle Israëlieten, die er gevonden werden, uit, tot de steden van Juda, en braken de opgerichte beelden, en hieuwen de bosschen af, en wierpen de hoogten en de altaren af, uit gansch Juda en Benjamin, ook in Ephraim en Manasse, totdat zij alles te niete gemaakt hadden, daarna keerden alle de kinderen Israëls wederom, een ieder tot zijne bezitting in hunne steden.

De tekst wijst op de dagen van Hiskia, koning van Juda, 700 voor Christus. Het rijk der tien stammen of Israël onder koning Hosëa was toen zijn einde nabij, en had reeds veel geleden van de Assyriers tot straf voor zijn afgoderij. In het rijk van Juda had de vrome koning Hiskia den dienst des Heeren hersteld en was plechtig Paaschfeest gevierd. Daartoe had hij ook uitgenoodigd de bewoners van het rijk der tien stammen, doch slechts weiniged kwamen om in Jeresalem mee Paaschfeest te vieren, gelijk we zien in het vorige hoofdsluk.

De tekst, hoofdstuk 31:1 zegt ons hoe verder de afgoderij in Juda werd uitgeroeid. De mannen uit het Noorden hielpen daartoe wakker mee. Opgerichte beelden d. i. zuilen met afgodsbeelden er op werden verbroken. Dit deden ze ook in hun eigen land. Men schijnt hen hierin niet te hebben bemoeilijkt. Daarna ging elk weder huiswaarts.

Van langen duur was de hervorming niet. Geheel Israël werd spoedig daarop gevankelijk naar Assyrie gevoerd. En op Hiskia in Juda volgde de goddelooze koning Manasse, die veel van het goede werk weder bedierf.

Men zegt wel eens van een moeilijke zaak: 't Is een heet hangijzer. Wat beduidt dit en waar ziet het op?

Vroeger stookte men in de huizen op een vuurplaat of ook wel in een ijzeren aschpot die op een stooktafel stond. Vlak boven het vuur hing het hangijzer, een soort van rooster waarop een pan of ketel staan kon en dat zelf weer aan den schoorsteenketting hing. Het hangijzer werd natuurlijk zeer heet en wie niet voorzichtig was kon er zich licht aan branden. Vandaar dat de naam gebruikt wordt tot aanduiding van moeilijke zaken of omstandigheden waarbij men zeer voorzichtig moet zijn.

D. W. heeft kort geleden gelezen van het eiland van Robinson dat door reizigers was bezocht. Maar zegt hij: kan dat? Ik meende altijd dat het boek van Robinson een verdichtsel was, dan kan men toch zijn eiland niet gaan bezoeken.

In het jaar 1704 voer een Engelsch schip langs de kusten van Chili, een wel bekend land in Zuid-Amerika. Op dit schip was o.a. een Schotsche matroos Alexander Selkirk geheeten. Om redenen die wij hier nu laten rusten liet hij zich in deze streek aan wal zetten op een onbewoond eiland. Hij kreeg een en ander mee en leefde geheel alleen aldaar tot 1709. Toen kwam er weer een schip in de buurt. Hij wist van zijn aanwezigheid kennis te geven, en kon zoo het eiland verlaten. Het verhaal van zijn lotgevallen trok zeer de aandacht, en zijn levensgeschiedenis verscheen in druk te Edinburg in het jaar 1729.

Nu leefde in de achttiende eeuw in Engeland een schrijver Defoe geheeten. Hij las het verhaal van Selkink en kwam daardoor op de gedachte een boek te schrijven waarin een dergelijk onderwerp werd behandeld. Natuurlijk zou het een verdicht zijn, en kreeg tot titel »De lotgevallen van Robinson Crusoe en behandelde eerst het leven van Robbinson Crusoe en behandelde eerst het leven van Robinson op het eiland en dan zijn reizen door de wereld.

Het eiland waarop Selkink eenige jaren doorbracht ligt ten westen van Chili in de Stille zee en heet Juan Fernandez. Er liggen daar